

Töötervishoiu ja tööohutuse seadusega tööandjatele kaasnevate kulude analüüs

Metoodikaraport

24.03.2010

Sisukord

Lühendid ja mõisted.....	3
1 Läbiviidud uuringu metoodika	5
1.1 Analüüsi ulatus	5
1.1.1 Uuringu eesmärk.....	5
1.1.2 Analüüsitavad kohustused	5
1.1.3 Uuringu sihtrühm	6
1.1.4 Analüüsitavad näitajad	6
1.1.5 Aja dimensioon	7
1.1.6 Seaduse tegeliku ja täieliku täitmisega seotud eeldused	7
1.2 Uuringu metoodika	7
1.2.1 Tööandjate allrühmade kohustuste kaardistamine	7
1.2.2 Tööandjate kulude hindamine.....	8
1.2.3 Kulude analüüs ja soovitude esitamine. Lõppraportite koostamine	13
1.3 Intervjuud tööandjatega.....	15
1.3.1 Triangulatsioon.....	15
1.3.2 Uuringu valim	16
1.4 Teisesed infoallikad	18
2 Järeluuringu läbiviimine	19
2.1 Tähelepanekud uuringu kordamisel.....	19
2.2 Kulu vähendamise võimaluste rakendamise mõju hindamine	19
2.2.1 Lihtsustatud regulatsioonide sisseseadmine	20
2.2.2 Teadlikkuse tõstmine regulatsioonist	21
3 Lisad	19
Lisa 1 Uuringuga hõlmatud TTOS kohustuste kirjeldus	23
Lisa 2 Intervjuu küsimustik	25
Lisa 3 Uuringu valim	40

Lühendid ja mõisted

EMTA - Eesti Maksu- ja Tolliamet

EMTAK - Eesti majanduse tegevusalade klassifikaator

ESA - Eesti Statistikaamet

EY - Ernst & Young Baltic AS

KOV - kohalik omavalitsus

MTÜ - mittetulundusühing

SA - sihtasutus

TI - Tööinspeksioon

TTOS - Töötervishoiu ja tööohutuse seadus

Kaalutud keskmine kulu - keskmine kulu, mille arvutamisel on arvesse võetud erinevate tööandjate allrühmade osakaale (töötajate arvu järgi) kogu populatsioonis

Vastutavad isikud - kuigi ohutu töökeskkonna tagamise eest vastutab tööandja, kasutatakse antud uuringu raames lihtsuse mõttes mõistet „vastutavad isikud“ tähistamiseks töökeskkonna spetsialisti, töökeskkonna voliniku ning töökeskkonna nõukogu institutsioone, kes abistavad tööandjat töökeskkonna ohutuse tagamisel.

Tööjõukulu - kulu, mida tööandjad teevad töötajatele. TTOS kohustustega kaasnev tööjõukulu tuleneb sellest ajast, mis töötajatel kulub seaduse nõuete täimiseks ning mida tööandja tasustab. Seda arvutatakse valemiga:

$$\text{Tööjõukulu (EEK)} = \text{Töötatud tunnid (h)} \times (\text{Keskmine brutotunnipalk (EEK)} + \text{sotsiaalmaks (33\%)} + \text{töötuskindlustusmaks (1,4\%)} + \text{puhkusereserv (8,7\%)} + \text{üldkulu (25\%)})$$

Keskmine brutotunnipalk - keskmine töötajatele makstav tunnitasu ESA andmetel, millelt ei ole tehtud mahaarvamisi.

Teenuste ja toodete soetamise kulu - tööandja otsene rahaline kulu, mis kaasneb TTOS kohustuste täitmiseks teenuste ja toodete ostmisega. Näiteks riskianalüüsi maksumus või isikukaitsevahendite maksumus.

Üldkulu - näiteks telefoni, elektri, bürootarvete, kontori rendi, süsteemide hooldamise kulu. Kuna üldkulude puhul on keeruline hinnata, kui palju nendest kuludest on seotud TTOS nõuete täitmisega, kasutatakse antud uuringu läbiviimisel välisriikides kõige levinumat praktikat üldkulude hindamiseks - üldkuludid hinnatakse 25% palgakulule lisaks.

Summaarne kulu - summaarse kulu all mõeldakse kõigi uuringu sihtrühma või tööandja allrühma kuuluvate tööandjate TTOS kohustuste täitmisele tehtavat kulu kokku.

Keskmine kulu - keskmise kulu all mõeldakse ühe uuringu sihtrühma tööandja kulu seoses TTOS kohustuste täitmisega.

Kulu 1 töötaja kohta - näitaja, mida arvutatakse valemiga: uuringu sihtrühma (või tööandjate allrühma) tööandjate summaarne kulu TTOS kohustuste täitmisele jagatud sihtrühma (või tööandjate allrühma) töötajate arvuga.

Äriühingud või ärisektor - selle all mõeldakse järgmisi üksusi: füüsiliselt isikust ettevõtja, täisühing, usaldusühing, osaühing, aktsiaselts, tulundusühistu, välismaa äriühingu filiaal.

Avalik ja mittetulundussektor - selle all mõeldakse järgmisi üksusi: riiklik üksus, KOV üksus, avalik õiguslik asutus, SA, MTÜ, mittetulundusühistu.

Primaarsektor - ettevõtted, kes tegutsevad EMTAK koodide järgi tegevusalades A-B (põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük ning mäetööstus)

Sekundaarsektor - ettevõtted, kes tegutsevad EMTAK koodide järgi tegevusalades C-F (töötlev tööstus, elektrienergia, gaasi, auru ja konditsioneeritud õhuga varustamine, veevarustus, kanalisatsioon, jäätme- ja saastekäitlus, ehitus)

Tertsiaarsektor - tööandjad, kes tegutsevad EMTAK koodide järgi tegevusalades G-U (kõik ülejäänud tegevusalad, mis ei ole primaar- ega sekundaarsektori tegevusalad)

Mikroettevõtted (või -asutused) - antud uuringus mõeldakse selle all 5-9 palgatöötajaga tööandjaid

Väikeettevõtted (või -asutused) - 10-49 töötajaga tööandjad

Keskmise suurusega ettevõtted (või asutused) - 50-249 töötajaga tööandjad

Suurettevõtted (või -asutused) - 250 või enama töötajaga tööandjad

1. Läbiviidud uuringu meetodika

Analüüs viidi läbi ajavahemikul oktoober 2009 - veebruar 2010. Antud peatükis kirjeldatakse TTOS kohustustega tööandjatele kaasnevate kulude analüüsis kasutatavaid meetodikaid ning tehtud eeldusi. Sama meetodikat kasutades on võimalik läbi viia ka korduvalanalüüsi. Põhilised aspektid, mida tuleks uuringu kordamisel silmas pidada, on esitatud järgmises peatükis.

1.1 Analüüsi ulatus

Antud peatükis kirjeldatakse uuringu ulatust, sh analüüsi eesmärgi, analüüsitavaid kohustusi, näitajaid ning uuringu sihtrühmaks olnud tööandjaid. Samuti kirjeldatakse aastast dimensiooni, mida kohustuste hindamiseks kasutati ning analüüsis tehtud eeldusi.

1.1.1 Uuringu eesmärk

Läbiviidud analüüsile olid seatud alljärgnevad eesmärgid:

- ▶ Analüüsida tööandjate allrühmade lõikes TTOS-i peamiste kohustuste täitmisega kaasnevaid kulusid
- ▶ Analüüsida TTOS-i peamiste kohuste täitmisega kaasnevate kulude mõistlikkust ning selle alusel kohustuste eesmärgipärasust, otstarbekust
- ▶ Analüüsida ja teha ettepanekuid, milliste seaduse- või poliitikamuudatustega oleks võimalik kulusid vähendada

1.1.2 Analüüsitavad kohustused

Uuringus vaadeldi viite erinevat kohustuste gruppi, kuhu kuulus kokku 14 TTOS-ist tulenevat kohustust. Analüüsitud kohustused on järgmised:

1. Töötajate teavitamine, juhendamine, välja- ja täiendõpe
 - ▶ Töötajate teavitamine
 - ▶ Töötajate juhendamine
 - ▶ Töötajate välja- ja täiendõpe
2. Riskianalüüsi läbiviimine
 - ▶ Ohutegurite väljaselgitamine ja vajadusel mõõtmine, terviseriskide hindamine
 - ▶ Tegevuskava koostamine
 - ▶ Riskianalüüsiga seotud arvestuse pidamine/dokumentide säilitamine
3. Ennetustegevused
 - ▶ Töötajate tervisekontroll
 - ▶ Ühiskaitsevahendite ja ohumärguannete kasutamine
 - ▶ Isikukaitsevahendite kasutamine
4. Vastutavad isikud
 - ▶ Vastutavate isikute määramine, valimine
 - ▶ Tööinspektsiooni teavitamine vastutavate isikute määramisest
 - ▶ Vastutavate isikute koolitamine väljaspool ettevõtet

5. Tööõnnetused ja kutsehaigestumine

- ▶ Tööõnnetuste ja kutsehaigestumisega seotud teavitamine ja registreerimine
- ▶ Tööõnnetuse või kutsehaigestumisuhtumi uurimine ja selle alusel raporti koostamine

Vaadeldud kohustuste täpsem kirjeldus on esitatud Lisa 1-s.

1.1.3 Uuringu sihtrühm

Analüüsi uuringu sihtrühma moodustasid kõik tööandjad, kus töötab vähemalt 5 palgatöötajat. Uuring hõlmas nii äriühinguid, avaliku sektori organisatsioone (riiklik üksus, KOV üksus, avalik-õiguslik asutus) ning mitte-tulundusühinguid (SA, MTÜ, mittetulundusühistu).

Uuringu sihtrühma suuruse määramiseks kasutati ESA andmeid 2008. a tööandjate ning töötajate arvude kohta. Kokku kuulus uuringu sihtrühma umbes 21 000 tööandjat, mis hõlmavad kokku ligikaudu 600 000 töötajat. 82% uuringu sihtrühma tööandjatest on äriühingud (ligikaudu 17 000 äriühingut), kelle töötajad moodustavad kokku 68% kõikidest sihtrühma tööandjate töötajatest. Avaliku ning mitte-tulundussektori tööandjaid oli uuringu sihtrühmas ligikaudu 3 600 ning nendes töötajaid umbes 192 000.

Suuruse järgi kuulub uuringu sihtrühma kõige rohkem 5-9 töötajaga tööandjaid (9 500 tööandjat), väikeettevõtteid ning -asutusi on sihtrühmas ligikaudu 8 800, keskmise suurusega tööandjaid 2 000 ning suuri 269. Töötajate arvu järgi on suurimaks allrühmaks keskmise suurusega tööandjad, kus töötab 31% sihtrühma töötajatest. 10-49 töötajaga tööandjate juures töötab kokku 30% kogu uuringu sihtrühma töötajatest ning 250 ja enama töötajaga tööandjate juures 29% kogu uuringu sihtrühma töötajatest. Tööandjate arvu järgi kõige suurema allrühma - mikroettevõtted ja -asutused - summaarne töötajate arv on vaid 10% kõikidest uuringu sihtrühma töötajatest.

Tegevusalade lõikes on uuringu valim tööandjate arvu järgi järgmine: 5% primaarsektori, 49% sekundaarsektori ning 46% tertsiaarsektori tööandjaid. Töötajate arvu järgi on suurim grupp tertsiaarsektori tegevusala tööandjad (hõlmavad 53% kõikidest sihtrühma töötajatest). Sekundaarsektoris tööandjate töötajad moodustavad kõikidest töötajatest 42% ning primaarsektori tööandjate töötajaid on 4% kogu uuringu sihtrühmast (ehk ligikaudu 600 000 töötajast).

Kuna uuringu sihtrühmaks on vaid 5 või enama töötajaga tööandjad, jäävad sihtrühmast välja 1-4 töötajaga tööandjad. Neid oli ESA andmetel 2008. aastal kokku ligikaudu 69 000. Kokku moodustavad nende tööandjate töötajad 8% kõikide Eesti tööandjate töötajatest.

1.1.4 Analüüsitavad näitajad

Uuringu käigus analüüsiti alljärgnevat näitajaid:

- ▶ TTOS kohustuste täitmise summaarne ajakulu ning rahaline kulu tööandjatele aastas tööandjate allrühmade lõikes (kohustuste lõikes)
- ▶ TTOS kohustuste täitmise keskmine ajakulu ja rahaline kulu tööandjatele tööandjate allrühmade lõikes (kohustuste lõikes)
- ▶ TTOS kohustuste täitmise keskmine aja- ja rahakulu ühe töötaja kohta tööandjate allrühmades (kohustuste lõikes)
- ▶ Kohustuse täitmise keskmine kulu kohustuse täitmise viisi lõikes (analüüsiti vaid riskianalüüsi puhul, kuna uuringu käigus leiti, et muude kohustuste puhul ei oleks see asjakohane)

1.1.5 Aja dimensioon

Kulude hindamisel kasutati aasta dimensiooni, st arvatati välja kulu, mida tööandjatel tuleb seoses konkreetse kohustuse täitmisega teha keskmiselt ühes aastas. Kuigi tegevused võivad toimuda erinevate intervallide järel, on kõik tegevused teisendatud aastale selliselt, et summaarne kulu jagatakse võrdselt tegevuse läbiviimise intervalli aastatega.

Võimalik oleks hinnata ka kulu ühe kohustuse kohta, kuid see ei võimaldaks tuua välja infot, kui suur on TTOS kohustusega kaasnev kogukulu tööandjale, kuna tegevusi viiakse läbi erineval hulgal ning erineva sagedusega. Samuti ei oleks sellisel juhul võimalik võrrelda erinevate kohustuste koormavust. Seetõttu on valitud lahendus, kus kõik kulud teisendatakse ühe aasta peale, olenemata sellest, kui tihti tegevusi tegelikult läbi viiakse.

1.1.6 Seaduse tegeliku ja täieliku täitmisega seotud eeldused

Uuringu läbiviimisel kasutati kombineeritud lähenemist seaduse tegeliku täitmise (actual compliance) ja seaduse täieliku täitmise (full compliance) eeldustest.

Uuringu sihtrühma suuruse ning uuringu mahu piiratuse tõttu ei olnud võimalik koguda andmeid kogu uuringu sihtrühma kohta, vaid tehti seda piiratud valimi kohta. Seetõttu eeldati, et kõik uuringu sihtrühma tööandjad täidavad TTOS kohustusi (seaduse täieliku täitmise eeldus) ning teevad seda samamoodi nagu valimi objektid. Kuna valimi objektid ei pruugi kohustusi täielikult seaduse mõtte järgi täita ning tegevuste sisulise kvaliteedi hindamine ei olnud antud uuringu ülesandeks, lähtuti selles mõttes seaduse tegeliku täitmise eeldusest. Sellist lähenemist kasutati töötajate teavitamise, juhendamise, välja- ja täiendõppe, riskianalüüsi, ennetustegevuste ja töökeskkonna eest vastutavate isikutega seotud tegevuste puhul.

See tähendab, et kuluhinnangud peegeldavad pigem maksimaalset koormust, mis tööandjatel oleks, kui kõik kohustusi täidaksid. Samas ei eeldata, et kõik tööandjad täidavad kohustusi vastavalt seaduse mõttele, vaid lähtutakse sellest, kuidas tegevusi tegelikult läbi viiakse.

Tööõnnetuste puhul oli võimalik tuvastada need tööandjad, kes tegevust realselt täidavad (kasutati TI andmed tööõnnetuste ja kutsehaigestumiste kohta), mistõttu kasutati nende tegevuste kulu hindamisel seaduse tegeliku täitmise eeldust.

1.2 Uuringu metoodika

Antud peatükis kirjeldatakse läbiviidud uuringu metoodikat tegevuste etappide kaupa. Analüüsi tegevused võib jagada kolmeks peamiseks etapiks:

1. Tööandjate allrühmade kohustuste kaardistamine;
2. Tööandjate kulude hindamine;
3. Kulude analüüs ja soovitude esitamine. Lõppraportite koostamine.

1.2.1 Tööandjate allrühmade kohustuste kaardistamine

TTOS-st tulenevad kohustused diferentseeruvad tööandjate allrühmade lõikes ning sellest tulevalt erinevad ka tööandjate kulutused töötervishoiu- ja ohutuse valdkonnale. Seetõttu koostati enne kulude analüüsimist ülevaade sellest, millised kohustused konkreetsetele tööandjate allrühmadele (õigusliku vormi, suuruse ja tegevusala järgi) laienevad. Selleks koostati TTOS kohustuste kataloog,

kus toodi tööandjate allrühmade lõikes välja TTOS kohustused, mida antud allrühma kuuluvad tööandjad täitma peavad.

1.2.2 Tööandjate kulude hindamine

TTOS kulude hindamine koosnes järgmistest tegevustest:

1. TTOS kohustuste täitmise ajakulu ning teenuste ja varade ostmise kulu leidmine ühes valimi ettevõttes või asutuses.
2. Kohustuste täitmise kulu laiendamine kogu populatsioonile ning TTOS kohustuste täitmise summaarse aja- ja rahakulu leidmine uuringu sihtrühmaks olnud tööandjatele
3. TTOS kohustuste täitmise keskmine aja- ja rahakulu leidmine ühe uuringu sihtrühma tööandja jaoks
4. TTOS kohustuste täitmise keskmine aja- ja rahakulu leidmine ühe töötaja kohta

1.2.2.1 Ühe valimi tööandja kulu leidmine (ajakulu ja teenuste ning varade ostmise kulu)

Kõigepealt tuvastati intervjuude käigus tööandjate aeg, mis kulub TTOS kohustuste täitmisele. Vaadeldi kõikide antud kohustuse täitmisega seotud töötajate poolt sellele tegevusele kulutatud aega. Antud näitaja mõõtmine koosnes kahest sammust:

1. Identifitseeriti töötajad, kes on konkreetse kohustuse täitmisega seotud (nt töökeskkonnaspetsialist, personalispetsialist, juhtkond, kõik töötajad)
2. Hinnati iga kohustuse täitmisega seotud isiku ajakulu antud tegevusele ning vajadusel tuvastati nende poolt täidetavate tegevuste sagedus.

Kuna tegevuse kulu tööandjale on seotud sellega, kui tihti seda teha tuleb, oli vajalik andmete kogumine tegevuste läbiviimise sageduse kohta. Tegevuste sageduse leidmiseks kasutati kolme võimalust:

1. Tegevuste puhul, mille sagedus sõltub konkreetse ettevõtte tegevusest, määrati tegevuse sagedus intervjuu käigus (nt tervisekontrolli läbiviimine)
2. Tööõnnetuste ja kutsehaigestumiste puhul kasutati Tööinspektsiooni statistikat juhtumite arvu kohta
3. Tegevuste puhul, mida tuleb korrata ainult teatud vajaduse tekkimisel (nt riskianalüüsi läbiviimine), kasutati teistelt tööandjatelt laekunud keskmisi hinnanguid tegevuste sagedusele, juhul kui tööandja ei olnud tegevust veel korranud või muul põhjusel ei osanud sagedust hinnata.

Seejärel koguti andmeid TTOS kohustuste täitmisega seotud otsese rahalise kulu kohta. Selleks on kulu, mis tekib teenuste sisseostmisel (nt tervisekontrolli läbiviimine) või vara soetamisel (nt isikukaitsevahendid). Sisseostetavate teenuste ja varade soetamisega seotud kulude suurus määrati kindlaks intervjuude läbiviimisel.

Kuluhinnangus võeti arvesse vaid nende teenuste ja varade ostmise kulu, mis on seotud otseselt TTOS kohustuste täitmisega. Selliste teenustena võeti arvesse:

- ▶ Töötajate töökeskkonna alaste välja- või täiendõppe koolituste (ja/või nende materjalide) sisseostmine
- ▶ Riskianalüüsi/mõõtmiste läbiviimise sisseostmine
- ▶ Riskianalüüsi tulemuste arhiveerimise teenuse sisseostmine
- ▶ Tervisekontrolli läbiviimise sisseostmine
- ▶ Töökeskkonna eest vastutatavate isikute koolitused

- ▶ Esmaabitöötajate koolitused
- ▶ Muud otseselt TTOS kohustuste täitmisega seotud teenused

Varadega ostmisega seotud peamised kulud, mida kuluhinnangutes arvesse võeti, olid järgmised:

- ▶ Isikukaitsevahendid (kiivrid, silmade kaitse kuvaritel, kaitseprillid, kaitsejalanõud, ohutusvestid, respiraatorid, kaitsekindad jms)
- ▶ Ühiskaitsevahendid (libedusekaitsed põrandal ja treppidel, kaitsepiirded jms)
- ▶ Ohumärguanded
- ▶ Prillid (arvestatud kuluhinnangutesse selles maksumuses, mida tööandjad kompenseerivad, kuna see on see osa, mida tööandjad ise hindavad töötervishoiuga seotud olevaks kuluks, kuigi prillid on kasutusel ka muudel eesmärkidel)

Lisaks sellele arvestati kuluhinnangutesse muude teenuste ja toodete soetamisega seotud kulud, kui need tulenesid tööandjate sõnul töötervishoiu arsti soovitusel, TI ettekirjutusest või riskianalüüsist.

Arvesse võeti vaid neid varasid, mis on seotud otseselt töötervishoiu või tööohutusega. Näiteks võeti arvesse tööriietus (sh jalanõud) ainult nende tööde puhul, kus selle kasutamine oli seotud töö ohtlikkusega (st riietus on isikukaitsevahend). Arvesse ei võetud aga vormi- või muud tööriietust, mille kasutamine ei ole otseselt seotud töötaja tööohutusega. Samuti ei olnud võimalik arvesse võtta neid kulusid, mille puhul ei olnud võimalik eristada, kas tegemist on kaitsevahendiga või mitte. Selliseid juhtumid olid üksikud ning sellisel juhul jäeti antud tööandja vastus sellele küsimusele arvestamata.

1.2.2.2 Tulemuste laiendamine ja tööandjate summaarse aja- ja rahakulu leidmine

Konkreetsete tööandjate kulude hinnangud laiendati kogu populatsioonile. Laiendamiseks leiti intervjuueeritud tööandjate kulude hinnangute kaalutud keskmine ning korrutati see läbi kohustust täitvate tööandjate töötajate arvuga.

Laiendamise juures eeldati, et uuringu valimi põhjal mõõdetud tunnused kehtivad tõenäoliselt kogu populatsioonile. Kuigi uuringu meetodika võimaldas andmeid koguda vaid väikeselt osalt kogu populatsioonilt, usuti uuringu läbiviimisel, et nimetatud eelduse võib teha, kuna andmete kogumise juures jälgiti, et iga pea- ja allkohustuse lõikes oleks iga tööandjate allrühma kohta laekunud piisavalt vastuseid. Selleks järgiti põhimõtet, et iga allkohustuse täitmise kohta oleksid kõikides allrühmades andmed vähemalt 3 tööandja kohta. Minimaalseks vastuste arvuks on võetud 3, kuna seda peetakse heaks praktikaks Standardkulumudeli võrgustiku poolt¹. Teiseks jälgiti, et erinevate tööandjate allrühmade osakaal valimist vastaks võimalikult palju kogu populatsiooni struktuurile (vt täpsemalt pkt 1.4.2). Tulemuste laiendamine toimus alljärgnevalt:

1) Leiti ühe tegevuse kaalutud keskmine ajakulu alljärgneva valemi abil:

$$T_{keskm} = \frac{T_1 + T_2 + \dots + T_n}{E_1 + E_2 + \dots + E_n}$$

T_{keskm} - ühe tegevuse kaalutud keskmine ajakulu

$T_1 + T_2 + \dots + T_n$ - kogu aeg, mis kulub valimi ettevõtetes antud tegevuse peale

$E_1 + E_2 + \dots + E_n$ - töötajate koguarv antud tegevusega tegelevate valimi tööandjate juures

¹ Standardkulumudeli võrgustik (Standard Cost Model network), International Standard Cost Model Manual, lk 38

- 2) Ajakulu tulemused laiendati kogu populatsioonile ja ajaline kulu muudeti rahaks järgmise valemiga:

$$M_{kokku} = \frac{T_1 + T_2 + \dots + T_n}{E_1 + E_2 + \dots + E_n} \times N_{pop} \times M_{keskm}$$

M_{kokku} - Ühe tegevuse ajakulust tulenev rahaline kulu kokku populatsioonile

N_{pop} - Populatsioonis olevate töötajate arv (nt avalik sektor XXX tuhat töötajat)

M_{keskm} - Üldine keskmine palk (brutotunnipalkade järgi, lisatud on sotsiaalmaks, tööstuskindlustusmaks ja 25% üldkulu)

Laiendamise puhul tuleb silmas pidada, et mõnede tegevustega, näiteks isikukaitsevahenditega, kaasneb kulu ainult osadele tööandjatele, näiteks isikukaitsevahendite puhul neile tööandjatele, kelle töötajad puutuvad kokku ohuteguritega ning mille maandamiseks on vaja kasutada isikukaitsevahendeid. Kuna arvutustes on kasutatud keskmist näitajat, võib see kulu kohustust täitma pidavatele tööandjatele suurem olla, samas kui paljudel tööandjatel see kulu hoopis puudub. Antud uuringu raames ei olnud võimalik näiteks isikukaitsevahendite kohta välja selgitada, kui palju uuringu sihtrühma töötajatest isikukaitsevahendeid kasutavad, seetõttu on kasutatud keskmist näitajat.

- 3) Leiti iga tegevuse kaalutud keskmine rahaline kulu teenuste ja varade ostmisest:

$$V_{keskm} = \frac{V_1 + V_2 + \dots + V_n}{E_1 + E_2 + \dots + E_n}$$

V_{keskm} - ühe tegevuse kaalutud rahakulu teenuste ja varade ostmisest

$V_1 + V_2 + \dots + V_n$ - kogu varade ja teenuste ostmise, mis kulub valimi ettevõtetes antud tegevuse peale

$E_1 + E_2 + \dots + E_n$ - töötajate koguarv antud tegevusega tegelevate valimi tööandjate juures

- 4) Teenuste ja varade soetamise kulu tulemused laiendati kogu populatsioonile:

$$R_{kokku} = \frac{V_1 + V_2 + \dots + V_n}{E_1 + E_2 + \dots + E_n} \times N_{pop}$$

R_{kokku} - Ühe tegevuse teenuste ja kaupade ostmisest tulenev rahaline kulu kokku populatsioonile

N_{pop} - Populatsioonis olevate töötajate arv (nt avalik sektor XXX tuhat töötajat)

- 5) Leiti ühe tegevuse summaarne rahaline kulu populatsiooni tööandjate jaoks järgmise valemiga:

$$C_{kokku} = (M_{kokku} + R_{kokku})$$

C_{kokku} - kohustuse täitmise summaarne rahaline kulu populatsiooni tööandjate jaoks

M_{kokku} - kohustuse täitmise summaarne ajakulust tulenev rahakulu populatsiooni tööandjate jaoks

R_{kokku} - kohustuse täitmise summaarne teenuste ja kaupade ostmise rahaline kulu populatsiooni tööandjate jaoks

6) Leiti kõikide vaadeldavate TTOS kohustuste rahakulu populatsiooni tööandjate jaoks:

$$C_{sum} = C_{k1} + C_{k2} + C_{k3} + C_{k4} + C_{k5}$$

C_{sum} - kõikide kohustuste summaarne rahakulu populatsiooni tööandjate jaoks

$C_{k1} + C_{k2} + C_{k3} + C_{k4} + C_{k5}$ - üksikute kohustuste täitmise summaarne rahaline kulu populatsiooni tööandjate jaoks

7) Leiti kõikide vaadeldavate TTOS kohustuste ajakulu populatsiooni tööandjate jaoks

$$A_{sum} = A_{k1} + A_{k2} + A_{k3} + A_{k4} + A_{k5}$$

A_{sum} - kõikide kohustuste summaarne rahakulu populatsiooni tööandjate jaoks

$A_{k1} + A_{k2} + A_{k3} + A_{k4} + A_{k5}$ - üksikute kohustuste täitmise summaarne ajakulu populatsiooni tööandjate jaoks

1.2.2.3 TTOS kohustuste täitmise keskmise aja- ja rahakulu leidmine ühe uuringu sihtrühma tööandja jaoks

TTOS kohustuste täitmise keskmise rahakulu leidmiseks ühe tööandja kohta kasutati alljärgnevat valemit:

$$C_{kesk_tööandja} = \frac{C_{sum}}{E_{allrühm}}$$

$C_{kesk_tööandja}$ - kohustuste täitmise keskmine rahakulu ühe tööandja jaoks

C_{sum} - kohustuste summaarne rahakulu populatsiooni (allrühma) tööandjate jaoks

$E_{allrühm}$ - tööandjate arv populatsioonis (tööandjate allrühmas)

TTOS kohustuste täitmise keskmise ajakulu leidmiseks ühe tööandja kohta kasutati alljärgnevat valemit:

$$A_{kesk_tööandja} = \frac{A_{sum}}{E_{allrühm}}$$

$A_{kesk_tööandja}$ - kohustuste täitmise keskmine ajakulu ühe tööandja jaoks

A_{sum} - kohustuste summaarne ajakulu populatsiooni (allrühma) tööandjate jaoks

$E_{allrühm}$ - tööandjate arv populatsioonis (tööandjate allrühmas)

1.2.2.4 TTOS kohustuste täitmise aja- ja rahakulu leidmine ühe töötaja kohta

TTOS kohustuste täitmise rahakulu ühe töötaja kohta leiti järgmise valemiga:

$$C_{töötaja} = \frac{C_{sum}}{I_{allrühm}}$$

$C_{töötaja}$ - kohustuste täitmise rahakulu ühe töötaja kohta

C_{sum} - kohustuste summaarne rahakulu populatsiooni (allrühma) tööandjate jaoks

$I_{allrühm}$ - töötajate arv populatsioonis (tööandjate allrühmas)

TTOS kohustuste täitmise ajakulu ühe töötaja kohta leiti järgmise valemiga:

$$A_{töötaja} = \frac{A_{sum}}{I_{allrühm}}$$

$A_{töötaja}$ - kohustuste täitmise keskmine ajakulu ühe tööandja jaoks

A_{sum} - kohustuste summaarne ajakulu populatsiooni (allrühma) tööandjate jaoks

$I_{allrühm}$ - töötajate arv populatsioonis (tööandjate allrühmas)

1.2.2.5 Mikrosuurusega tööandjate kulu leidmine

Analüüsi ülesandeks oli ühe tööandjate allrühmana hinnata 5-9 töötajaga tööandjate TTOS kohustustega kaasnevat kulu, kuid uuringu käigus ei õnnestunud piisava hulga mikroettevõtete intervjuusid kokku leppida, et selle grupi kohta eraldi järeldusi teha. Seetõttu leiti 20 ja vähema töötajaga valimi tööandjate ajakulu TTOS kohustuste täitmisele ning tegevuste läbiviimise sagedus ning kasutati neid andmeid ka 5-9 töötajaga tööandjate kulude arvutamiseks.

Seda lähenemist võib pidada sobilikuks ja piisavalt täpseks, kuna teisi allrühmi (väike, keskmine, suur) võrreldes selgus, et TTOS kulude suurus sõltub oluliselt tööandja suuruselt. 10-50 töötajaga tööandja kulud ühe töötajaga kohta on kõige suuremad ning suurettevõtetel ning -asutustel kõige väiksemad. Seetõttu võib uskuda, et 5-9 töötajaga tööandjate kulud on kõige sarnasemad väikese suurusega ettevõtete ja asutuste kuludega. Kuna selgus, et ka väikese suurusega tööandjate grupi sees esineb olulisi erinevusi kulude suuruses (20 ja väiksema töötajaga tööandjate kulu on oluliselt erinev 21-49 töötajaga tööandjate kulust), otsustati mikroettevõtete kulude leidmiseks kasutada ainult väiksema töötajate arvuga väikeettevõtete ja -asutuste kuluhinnanguid. Töötajate piiriks valiti 20, kuna nende kohta laekus uuringuga piisavalt vastuseid, et neid usaldusväärseks pidada.

1.2.2.6 Tööõnnetustega seotud kulu

Tööõnnetustega seotud kulu leidmiseks kasutati alljärgnevat valemit:

$$\text{TÕ-ga kaasnev kulu populatsioonis (aastas)} = \text{Ajakulu 1 TÕ menetlemiseks} \times \text{TÕ-de arv populatsioonis} \times \text{Keskmine palk}$$

1.2.2.7 Tööjõukulu leidmine

Tööjõukulu arvutamine toimus alljärgneva valemi järgi:

$$\text{Tööjõukulu (EEK)} = \text{Töötatud tunnid (h)} \times \text{Brutotunnitasu (EEK)}$$

$$\text{Brutotunnitasu (EEK)} = (\text{Keskmine brutotunnipalk (EEK)} + \text{sotsiaalmaks (33\%)} + \text{töötuskindlustusmaks (1,4\%)} + \text{puhkusereserv (8,7\%)} + \text{üldkulu (25\%)})$$

Seaduse täitmisega kaasneva tööjõukulu leidmiseks korrutati TTOS kohustuste täitmisele kulunud tundide arv brutotunnitasuga. Brutotunnitasu leidmiseks liideti keskmisele brutotunnipalgale (ESA andmed) juurde sotsiaalmaks (33%), töötuskindlustusmaks (1,4%) ja puhkusereserv (8,7%). Kuna puudub ühtne praktika selles osas, millisel ametikohal töötavad inimesed TTOS kohustusi täidavad ning uuringu valim ei olnud piisavalt suur, et selle põhjal sellekohaseid üldistusi teha, kasutati usaldusväärsemate tulemuste saamiseks ühtset brutotunnipalga määra. See tähendab, et ei võetud arvesse erinevate ametikohtade tööjõukulude erinevusi. Lisaks liideti juurde 25% üldkulu katteks

(täpsemalt kirjeldatud järgmises peatükis).

Tabel 1. Brutotunnitasu leidmine

Keskmine brutotunnipalk 2008 (EEK)	Sotsiaalmaks (33%)	Töötuskindlustus makse (1,4%)	Tööjõukulutunnis koos maksudega	Puhkusereserv (8,7%)	Üldkulu (25%)	Kokku brutotunnitasu (EEK)
77,52	25,58	1,09	104,19	9,06	28,31	141,56

Allikas: Statistikaamet

1.2.2.8 Üldkulu arvestamine

Arvesse võeti ka üldkulu, mis TTOS kohustuste täitmisega kaasneb. Üldkulude suuruse hindamiseks kasutati välisriikide praktikat - üldkulud hinnatakse 25% tunnialgale lisaks. Alljärgnevas tabelis on toodud mõned näited välisriikides üldkulude arvutamisel kasutatavate määrade kohta.

Tabel 2. Üldkulude arvutamise näited välisriikidest

Riik	Kasutatav üldkulude määr
Taani	25%
Norra	25%
Rootsi	25%
Holland	Üldjuhul 25%, finantssektori puhul 50%
Suurbritannia	Üldjuhul 30% (võib varieeruda hindamise protsessis)

Allikas: Standardkulumudeli võrgustik, <http://www.administrative-burdens.com/>

Üldkulu liidetakse juurde keskmisele brutotunnialgale, millele on juba juurde liidetud sotsiaalmaks, töötuskindlustusmaks ja puhkusereserv. Sellise arvutusega leiti brutotunnitasu kokku (vt arvutus eelmises peatükis).

1.2.3 Kulude analüüs ja soovitude esitamine. Lõppraportite koostamine

Antud etapis analüüsiti kuluhinnanguid ning selle tulemusel toodi välja peamised tähelepanekud TTOS kohustuste koormavuse seisukohalt ning pakuti välja, millised võiksid olla võimalikud lahendusvariandid tööandjate kulude vähendamiseks. Kulude hinnangud, analüüsikäik ning sellest ilmnenu peamised tähelepanekud ning soovitusel on esitatud käesoleva uuringu analüüsiraportis. Lisaks analüüsiraportile koostati analüüsi tulemusel käesolev meetodikaraport ning tabelaruanne ja andmebaas.

Kuna kulude otstarbekusele hinnangu andmine eeldab mitmete erinevate aspektide arvesse võtmist, kasutati selleks analüüsi, mis hõlmas endas erinevaid meetodeid. Kulude otstarbekust käsitlevate tähelepanekutega püüti välja tuua vaid neid, mida toetasid mitmed analüüsimeetodid.

Selleks, et analüüsida kulutuste koormavust ning anda hinnangut nende otstarbekusele kasutati järgmisi peamisi meetodeid:

- ▶ Erinevate pea- ja allkohustuste kulukuse võrdlus
- ▶ TTOS kohustuste võrdlus erinevates tööandjate allrühmades
- ▶ TTOS kulude osakaalude võrdlus tööandjate kogukuludest
- ▶ Tööandjate hinnangute analüüsimine
- ▶ Võrdlemine välisriikide kuludega
- ▶ Fookusgrupi arutelu

1.2.3.1 Erinevate pea- ja allkohustuste kulukuse võrdlus

Kõige rohkem koormavate TTOS nõuete tuvastamiseks võrreldi omavahel erinevaid TTOS nõudeid ning analüüsiti seda, millise osa nende kulu moodustab TTOS täitmise summaarsest kulust. Analüüsi aluseks olevaks näitajaks oli siinpuhul kulu ühe tööandja kohta ning vaadeldi nii kogukulu (rahakulu) kui eraldi ainult ajakulu. Näide võrdlusest on esitatud alljärgnevas tabelis. Antud võrdluse eesmärgiks oli leida, millised TTOS kohustused on tööandjate jaoks kõige koormavamad.

Tabel 3. Näide erinevate TTOS nõuete koormavuse võrdlusest

TTOS kohustus	Keskmine kulu aastas (EEK)	% TTOS kulust
Ennetustegevused	13 666	56%
Isikukaitsevahendite kasutamine	6 769	28%
Töötajate tervisekontroll	3 594	15%
Ühiskaitsevahendite ja ohumärguannete kasutamine	3 303	14%
Teavitamine	9 168	37%
Töötajate välja- ja täiendõpe	6 533	27%
Töötajate juhendamine	2 305	9%
Töötajate teavitamine	329	1%
...		

Allikas: Käesoleva uuringu analüüsiraport

1.2.3.2 TTOS kulutuste võrdlus erinevates tööandjate allrühmades

Võrreldi seda, kuidas varieeruvad TTOS kohustustega kaasnevad kulud tööandjate allrühmade vahel. Kõiki tööandjaid võrreldi õigusliku vormi ning suurusgrupi (töötajate arvu järgi) lõikes. Kuna uuringu lähteülesandeks oli eraldi vaadelda ka äriühinguid, on sama analüüs suurusgrupi ja tegevusala võrdluses esitatud ka ainult äriühingute kohta (st jättes välja avaliku sektori asutused ja mittetulundusühingud).

Selle võrdluse eesmärgiks oli tuvastada, kas mõne tööandja allrühma jaoks on TTOS kulud koormavamad või vähem koormavamad kui teiste jaoks. See oli sisendiks tähelepanekute väljatöötamisele.

1.2.3.3 TTOS kulude osakaalude võrdlus tööandjate kogukuludest

TTOS kohustuste koormavuse paremaks hindamiseks vaadeldi ka seda, kui suure osakaalu moodustavad TTOS kohustused erinevatesse tööandjate allrühmadesse kuuluvate ettevõtete kogukuludest. TTOS kohustuste osakaalu leidmiseks kasutati ESA andmeid ning antud uuringu käigus selgunud kuluhinnanguid ühe ettevõtte keskmise kulu kohta. ESA andmetel leiti tööandja allrühma summaarne kogukulu ning ettevõtete arvu kasutades ühe ettevõtte keskmine kogukulu. Seda näitajat ning ühe ettevõtte poolt TTOS-le tehtava kulu hinnangut kasutades leiti TTOS kulude osakaal kogukuludest.

Kuigi uuringu sihtrühmaks olid ainult vähemalt 5 töötajaga tööandjad, on kogukulu arvutuste puhul vaadeldud mikroettevõtetena kõiki 1-9 töötajaga ettevõtteid. Selle põhjuseks on see, et ESA-l puuduvad andmed eraldi 5-9 töötajaga ettevõtete grupi kulu kohta. Mistõttu on kogukulu arvutustes tehtud eeldus, et 1-4 töötajaga kulu on sama, mis 5-9 töötajaga ettevõtetel.

1.2.3.4 Tööandjate hinnangute analüüsimine

Lisaks kuluhinnangutele koguti intervjuude käigus tööandjate kvalitatiivseid hinnanguid TTOS kohustuste koormavuse kohta. Tööandjate hinnangute analüüs aitas hinnata kohustuste otstarbekust ning kuna tööandjad on töötervishoiu ja tööohutuse seaduse rakendamisega otseselt seotud, olid nende poolt väljatoodud probleemkohad ja nende lahendustepanekud oluliseks sisendiks seaduse- või poliitikamuudatuste väljatöötamisele. Tööandjate hinnangute analüüsimisel rakendati triangulatsiooni põhimõtet (vt ptk 1.3.1).

1.2.3.5 Võrdlemine välisriikide kuludega

Uuringu raames koguti infot ka selle kohta, millised on töötervishoiu ja tööohutuse alaste regulatsioonide rakendamise kulud välisriikides, et võrrelda nendega Eesti tööandjate poolt TTOS-le tehtavate kulude suurus. Võrdluseks kasutati 2009. a Euroopa Komisjoni juhtimisel läbi viidud töökeskkonnaga seotud kulude analüüsi andmeid². Kuigi TTOS kulusid on hinnatud ka eraldi üksikutes riikides, võimaldas mitmeid EL riike hõlmava uuringu andmete kasutamine tagada selle, et kulusid mõõdetakse ühistel alustel ja samu põhimõtteid kasutades, mis tagas usaldusväärse võrdluse.

1.2.3.6 Fookusgrupi arutelu

Fookusgrupi arutelu viidi läbi pärast esialgsete tähelepanekute ning võimalike kulude vähendamise lahendustepanekute väljatoomist. Fookusgrupi arutelul osalesid erinevad TTOS rakendamisega seotud osapooled ning arutelu eesmärgiks oli arutleda kulude vähendamise võimaluste rakendamise otstarbekuse ja võimalikkuse üle.

Fookusgrupi arutelust võtsid lisaks uuringu läbiviijatele osa järgmiste organisatsioonide esindajad:

- ▶ Sotsiaalministeerium (Tööpoliitika info ja analüüsi osakond ning Tööelu arengu osakond)
- ▶ Tööandjate Keskliit
- ▶ Tööinspeksioon
- ▶ Terviseamet
- ▶ Tööandjate esindajad

1.3 Intervjuud tööandjatega

Tööandjate kulude hindamise üheks peamiseks infoallikaks olid intervjuud tööandjatega. Kokku viidi läbi 49 intervjuud erineva õigusliku vormi, suuruse ning erinevas tegevusalas tegutsevate tööandjatega. Intervjuudel koguti hinnanguid erinevate TTOS kohustuste täitmisega kaasneva aja- ja rahakulu kohta, samuti koguti tööandjalt hinnangulist informatsiooni tegevuste otstarbekuse kohta.

Lisa 2-s on toodud intervjuude küsimustik. Intervjuude läbiviimisel jälgiti läbivalt triangulatsiooni printsiipi, mida on kirjeldatud alljärgnevalt.

1.3.1 Triangulatsioon

Selleks, et tagada valimi objektide kohta kogutava info õigsust ja usaldusväärsust, oli info kogumise läbivaks põhimõtteks triangulatsioon. Triangulatsiooni põhimõte seisneb selles, et ühest allikast

² EU project on baseline measurement and reduction of administrative costs, 2009, http://ec.europa.eu/enterprise/policies/better-regulation/files/abst09_cohesion_en.pdf

saadud informatsioon sisaldab tõenäoliselt subjektiivseid elemente. Nende väljafiltreerimiseks on vaja saada vähemalt ühest teisest allikast sama punkti kohta lisainformatsiooni, mis võib kinnitada, täiendada, ümber lükata esimesest allikast saadud informatsiooni või pakkuda alternatiivset interpreteerimist. Juhul, kui erinevatest allikatest saadud info on vastuolus, hinnatakse mõlema kvaliteeti ja usaldusväärsust.

1.3.2 Uuringu valim

Antud peatükis on kirjeldatud uuringu valimit ning selle moodustamise põhimõtteid.

1.3.2.1 Tööandjate allrühmad

Kulusid vaadeldi erinevate tööandjate allrühmade lõikes. Allrühmade moodustamise aluseks oli kolm kriteeriumit: tööandja suurus töötajate arvu järgi, õiguslik vorm, tegevusala. Tööandjate jaotamist allrühmadesse on kirjeldatud Tabel 4-s.

Tabel 4. Tööandjate allrühmade moodustamine

Tööandja suurus töötajate arvu järgi	Õiguslik vorm	Tegevusala (ESA klassifikaator EMTAK 2008):
▶ Mikroettevõtted: 5-9 töötajat	▶ Äriühingud (füüsilisest isikust ettevõtja, täisühing, usaldusühing, osaühing, aktsiaselts, tulundusühistu, välismaa äriühingu filiaal)	▶ Primaarsektor: EMTAK I taseme koodid A-B
▶ Väikeettevõtted: 10-49 töötajat		▶ Sekundaarsektor: EMTAK I taseme koodid C-F
▶ Keskmise suurusega ettevõtted: 50-249 töötajat	▶ Avaliku sektori organisatsioonid (riiklik üksus, KOV üksus, avalik-õiguslik asutus)	▶ Tertsiaarsektor: EMTAK I taseme koodid G-U
▶ Suurettevõtted: 250 ja enam töötajat	▶ Mitte-tulundusühingud (SA, MTÜ, mittetulundusühistu) *	

* Avaliku sektori organisatsioone ja mitte-tulundusühinguid on vaadeldud koos, kuna uuringu eesmärgiks oli eristada ainult äriühinguid.

1.3.2.2 Valimi suurus ja moodustamine

Uuringu aluseks oli standardkulumudeli meetoodika, mis võimaldab kasutada küllalt väikesearvulist ning mitte-juhuslikku valimit. Kokku kuulus uuringu valimisse 49 tööandjat. Võttes arvesse tööandjate koguarve, moodustab see kogu populatsioonist vaid 0,2%. Samas on sellist lähenemist kulude hindamiseks kasutatud ja piisavalt täpseks peetud mitmes välisriikides erinevate õigusaktide kulude hindamiseks.

Seoses uuringus osalemise palvega kontakteeruti kokku 170 tööandjaga, see tähendab uuringus oli valmis osalema u 1/3 nendest kontakteerutud tööandjatest. Tabel 5 näitab intervjuueeritud tööandjate jaotust allrühmade lõikes.

Tabel 5. Uuringu valimisse kuulunud tööandjad allrühmade lõikes

Tööandjate allrühm	Intervjuud (tk)	Tööandjate allrühm	Intervjuud (tk)	Tööandjate allrühm	Intervjuud (tk)
Mikro	1	Primaarsektor	7	Avalik ja mittetulundussektor	19
Väike	12	Sekundaarsektor	10	Ärisektor	30
Keskmine	19	Tertsiaarsektor	32	KOKKU	49
Suur	17	KOKKU	49		
KOKKU	49				

Uuringu valimi kirjeldus on toodud Lisa 3-s.

Selleks, et tagada tulemuste usaldusväärsus kasutati järgmisi meetmeid:

- ▶ Tagati, et igas allrühmas oleks iga kohustuse (sh allkohustuse) kohta laekunud vähemalt 3 vastust (nagu näevad ette Standardkulumudeli võrgustiku juhendmaterjalid³)
- ▶ Jälgiti, et tööandjate allrühmade proportsioonid valimis vastaksid võimalikult suurel määral kogu populatsioonile (vt Tabel 6)

Selleks, et tagada kogutavate andmete usaldusväärsus on vajalik koguda ühe kohustuse kohta andmeid mitmelt samasse allrühma kuuluvalt tööandjalt. Minimaalselt kolme samasse allrühma kuuluva tööandja vastuse kogumine iga kohustuse kohta on määr, mida võib piisavalt usaldusväärselt tulemuste tagamisel sobilikult pidada, kuna seda peetakse piisavaks nii standardkulumudeli juhendmaterjalides ning sarnaste uuringute läbiviimisel teistes riikides. Kui ühe tööandja vastus võib sisaldada teatud subjektiivseid elemente, siis kolme tööandja vastused võimaldavad subjektiivsust vähendada ning teha üldistatud järeldusi allrühma tööandjate kohta.

Kuigi antud uuringu valimi näol ei ole tegemist statistilises mõttes esindusliku valimiga, püüti valimi moodustamisel järgida tööandjate allrühmade osakaale kogupopulatsioonist. See oli teatud määral piiratud ühelt poolt eelnevalt kirjeldatud valimi väiksusega. Teiseks piirasid valimi juhusliku moodustamist allrühmade kriteeriumid - st valimisse pidi olema kaasatud erineva õigusliku vormi, suuruse ning tegevusalaga tööandjaid. Kolmandaks sooviti tulemuste usaldusväärsuse tagamiseks koguda vastuseid vähemalt kolmelt samasse tööandjate allrühma kuuluvalt tööandjalt, nagu näevad ette Standardkulumudeli võrgustiku juhendmaterjalid. Kuna selgus, et tööandjad ei täida täielikult seaduse nõudeid, ei olnud enne intervjuude läbiviimist võimalik täielikult teada, milliseid andmeid intervjuudelt laekub, mistõttu tuli valimit uuringu läbiviimise käigus täiendada. Seega piiras valimi juhuslikkust oluliselt see, millist infot tööandjatelt laekus, kuna lähteülesanne nägi ette kõikide kohustuste kulu hindamise. Kui teatud allrühmades esines tööandjaid, kes kohustust ei täitnud, tuli sellest rühmast viia läbi rohkem intervjuusid, et tagada iga kohustuse kohta vähemalt 3 tööandja vastuse olemasolu. Tööõnnetuste ja kutsehaigestumiste juhtumite puhul tuli lähtuda TI andmetest nende tööandjate kohta, kellel on ette tulnud tööõnnetusi ja kutsehaigestumisi. Siiski järgiti võimalikult suurel määral, et uuringu valimisse kuuluksid tööandjad vastavalt kogupopulatsiooni struktuurile. Uuringu valimi ning kogupopulatsiooni struktuuri võrdlus on esitatud alljärgnevas tabelis.

Tabel 6. Tööandjate allrühmade osakaalud kogu populatsioonist töötajate ning tööandjate arvu järgi võrdluses antud uuringu valimi struktuuriga. Esitatud allrühma osakaal kogupopulatsioonist või -valimist.

	Populatsioon (töötajad)	Populatsioon (tööandjad)	Uuringu valim (tööandjad)
Õiguslik vorm			
Ärisektor	75%	87%	61%
Avalik ja mittetulundussektor	25%	13%	39%
Suurus			
Väike	39%	10%	24%
Keskmine	25%	2%	39%
Suur	14%	0%	35%
Tegevusala			
Primaar	5%	11%	14%
Sekundaar	35%	18%	20%
Tertsiaar	60%	71%	65%

³ Standardkulumudeli võrgustik (SCM network), International Standard Cost Model Manual

Kui võrrelda erinevate tööandjate allrühmadesse kuuluvate tööandjate osakaale kogu populatsioonist ning antud uuringu valimi struktuuri, siis selgub, et tegevusala lõikes vastab käesoleva uuringu struktuur kogu populatsioonile. Õigusliku vormi lõikes kuulus valimisse rohkem äri sektori tööandjaid, kuna need moodustavad suurema osa ka kogupopulatsioonist. Täielikult ei olnud võimalik proportsioone kogupopulatsioonist õigusliku vormi puhul järgida, kuna püüti leida erineva suuruse ja tegevusalaga tööandjaid. Suurusgruppide lõikes kaasati erinevaid suurusgruppe peaaegu võrdsel määral, kuigi kogupopulatsioonist moodustavad väikeettevõtted oluliselt suurema osa. See tulenes eelnevalt kirjeldatud piirangutest. Samas ei vähenda see uuringu tulemuste usaldusväärsust, kuna tulemuste laiendamisel kaaluti kuluhinnanguid töötajate arvu järgi, mistõttu ei jäänud töötajate arvu erinevused analüüsist arvestamata.

Kokkuvõttes võib tulenevalt eelnevalt toodud selgitustest uskuda, et olenemata sellest, et tegemist ei ole tõenäosuslikus mõttes esindusliku ja mitte-juhusliku valimiga, on uuringu tulemused piisavalt usaldusväärsed ning peegeldavad uuringu sihtrühmaks olnud tööandjate kuluhinnanguid. Selle uskumiseks annab alust ka see, et paljudes välisriikides on antud uuringuga samadel põhimõtetel seadustega kaasnevaid kulusid hinnatud ning tulemusi on peetud piisavalt täpseks.

1.4 Teised infoallikad

Uuringus kasutatud sekundaarandmeid ja nende allikaid on kirjeldatud alljärgnevas tabelis.

Tabel 7. Uuringus kasutatud sekundaarandmed

Näitaja	Dimensioon	Aasta	Allikas	Kättesaadav
Keskmine brutotunnipalk	tegevusalade keskmine	2008. a	ESA andmebaas, keskmine brutotunnipalk põhitegevusala järgi	http://pub.stat.ee/px-web.2001/Dialog/varval.asp?ma=PA5312&ti=KESKMINE+BRUTOTUNNIPALK+P%D5HITEGEVUSALA+J%C4RGI&path=./Database/Majandus/12Palk_ja_toojeu_kulu/01Palk/02Aastastatistika/&lang=2
5-9 palgatöötajaga tööandjate arv allrühmas	õiguslik vorm, suurus töötajate arvu järgi, tegevusala	2008. a	ESA-le saadetud andmepäring	
5-9 palgatöötajaga tööandjate töötajate arv	õiguslik vorm, suurus töötajate arvu järgi, tegevusala	2008. a	ESA-le saadetud andmepäring	
Tööõnnetuste arv (5-9 töötajaga tööandjad)	õiguslik vorm, suurus töötajate arvu järgi, tegevusala	2008. a	TI-le saadetud andmepäring	

2. Järeluuringu läbiviimine

2.1 Tähelepanekud uuringu kordamisel

Seaduse- või poliitikamuudatuste järel on mõistlik mõõta TTOS kulusid ning nende muutumist sama meetodikat kasutades, kuna see tagab kulude võrreldavuse. Kuna standardkulumudelit kasutatakse järjest suurema hulga õigusaktide koormuse hindamiseks nii Eestis kui välismaal, on tegemist sobiliku vahendiga ka õigusaktide halduskoormuse omavaheliseks võrdlemiseks.

Järeluuringu läbiviimisel oleks mõislik üldjoontes kasutada sama meetodikat, mis antud uuringu puhul (vt ptk 1). Olulisemad tähelepanekud, mida kordusanalüüsi puhul silmas pidada on järgmised:

- ▶ Antud uuringu lähteülesanne seadis eesmärgiks vaadelda populatsiooni summaarseid kulusid ning keskmisi kulusid ühele tööandjale. Uurigu käigus selgus aga vajadus vaadelda kulusid ka ühe töötaja kohta, et oleks võimalik tööandjate koormust omavahel paremini võrrelda.
- ▶ Uuringu käigus selgus, et suur osa ajast, mis tööandjatel seoses TTOS kohustustega kaasneb, kulub regulatsioonide tundmaõppimisele ning enda seadusega kursis hoidmisele. Korduvuuringu käigus tasuks kaaluda, kas oleks võimalik püüda seda kulu eraldi hinnata, et saada aimu selle suurusest ning rakendada meetmeid selle vähendamiseks.
- ▶ Käesoleva uuringu lähteülesanne nägi ette kohustused, mille kulu eraldiseisvana hinnati. Samas selgus intervjuude käigus, et mitme teema puhul ei olnud võimalik eristada, millise kohustuse täitmisega on tegemist, kuna tegevused on läbipõimunud. Sellised kohustused on:
 - Ohutegurite väljaselgitamine ja vajadusel mõõtmine, terviseriskide hindamine ning terviseriskide hindamise põhjal tegevuskava koostamine
 - Tööõnnetuste ja kutsehaigestumistega seotud registreerimise kohustus ning uurimise ja raporti koostamise kohustus.

Järeluuringu käigus oleks mõistlik neid kohustusi mitte eristada.

- ▶ Uuringu lähteülesanne nägi ette ohtlikest olukordadest töötajate teavitamise nii tööõnnetuste ja kutsehaigestumiste teema kui töötajate teavitamise teema all. See võib põhjustada selle kulu kahekordse kajastamise. Korduvalanalüüsis tuleks selliseid dubleerimisi vältida.

2.2 Kulu vähendamise võimaluste rakendamise mõju hindamine

Pärast seaduse- või poliitikamuudatuste kehtestamist on oluline püüda hinnata, kas ja millist mõju on need tööandjate kulude vähendamisele avaldanud. Kuna mitmed analüüsirapordis toodud soovitusel on oma iseloomult sarnased, võib neid mõju hindamisel vaadelda kahes grupis: regulatsioonide lihtsustamine ja teadlikkuse tõstmisele suunatud meetmed.

Kuna TTOS kulude muutumine ei pruugi olla põhjustatud ainult rakendatavatest seaduse- või poliitikamuudatustest, vaid võivad tuleneda muudest näitajatest, sh tööandjate enda tegevusest, on oluline, et võrreldaks erinevaid näitajaid. Lisaks kulude suuruse muutumise hindamisele oleks iga muutuse juures mõistlik koguda ka kvalitatiivset infot muudatuste põhjuste kohta, mis aitab aru saada, kas kulude vähenemine on saavutatud teadlikult läbiviidud muudatuste tagajärjel või mitte.

Teiseks võimaldaks kvalitatiivse info kogumine tagada seda, et tuvastatud kulude vähenemine tuleneb realselt toimunud muutustest, mitte võimalikust uuringuveast. Uuringu meetodikast tuleneva võimaliku vea minimeerimiseks tuleks rakendada meetmeid tulemuste usaldusväärsuse tagamiseks.

Käesoleva uuringu läbiviimisel järgiti tulemuste usaldusväärsuse tagamiseks kahte peamist põhimõtet:

1. Tagati iga pea- ja allkohustuse kohta piisava arvu vastuste olemasolu igast tööandjate allrühmast.
2. Uuringu valimi moodustamisel järgiti, et uuringu valim peegeldaks võimalikult suurel määral kogupopulatsiooni struktuuri.

Selleks, et objektiivselt hinnata muutusi kulude suuruses, tuleks ka korduvuuringu läbiviimisel rakendada neid või teisi meetmeid uuringu tulemuste usaldusväärsuse tagamiseks.

2.2.1 Lihtsustatud regulatsioonide sisseseadmine

Kuna lihtsustatud regulatsioonide sisseseadmise eesmärgiks on väiksema riskiga tööandjate kulude vähendamine, oleks sellelaadsete muutuste rakendamise mõju hindamisel oluliseks näitajaks osakaal kogukuludest ja/või kulu ühe töötaja kohta, mis võimaldab omavahel erinevaid allrühmi võrrelda. Neid näitajaid tuleks tööandjate vahel võrdlusesse seada ning analüüsida nende muutumist. See hõlmab lihtsustatud regulatsioonide sisseseadmise soovitusi nii juhendamise, riskianalüüsi läbiviimise, vastutavate isikute määramise või valimise ja koolitamise osas.

Kuna lihtsustatud regulatsioonidega seotud soovitude eesmärgiks on vähendada madala riskiga töökohtade TTOS kulusid, tuleks võrdluse aluseks valida tööandjate grupid lähtuvalt riski suuruselt. Üheks võimaluseks oleks teha seda tegevusalade kaupa, näiteks moodustada allrühmad madalama riskiga (nt haridus, finants- ja kindlustustegevus) ning kõrgema riskiga tegevusaladest (nt töötlevat tööstust, ehitus, põllumajandus).

Üks võimalik näide selle kohta on esitatud alljärgnevalt:

$$S_1 = \frac{T_{a1}}{T_{b1}}$$

$$S_2 = \frac{T_{a2}}{T_{b2}}$$

$$S_{muutus} = \frac{S_1}{S_2}$$

S_1 - tööandjate kulude erinevus baasaastal

T_{a1} - madala riskiga tööandja allrühma kulu 1 töötajaga kohta baasaastal

T_{b1} - kõrge riskiga tööandja allrühma kulu 1 töötajaga kohta baasaastal

S_2 - tööandjate kulude erinevus võrreldaval aastal

T_{a2} - madala riskiga tööandja allrühma kulu 1 töötajaga kohta võrreldaval aastal

T_{b2} - kõrge riskiga tööandja allrühma kulu 1 töötajaga kohta võrreldaval aastal

S_{muutus} - kulude erinevuse muutus baasaasta ja võrreldava aasta vahel

Kui $S_{muutus} = 0$, pole regulatsioon omanud mõju madala riskiga tööandjate koormuse vähendamisel võrreldes kõrge riskiga tööandjatega (muude tingimuste samaks jäämisel)

Kui $S_{muutus} > 0$, on regulatsioon aidanud vähendada madala riskiga tööandjate koormust võrreldes kõrge riskiga tööandjatega (muude tingimuste samaks jäämisel)

Kui $S_{muutus} < 0$, on regulatsioon suurendanud madala riskiga tööandjate koormust võrreldes kõrge riskiga tööandjatega (muude tingimuste samaks jäämisel)

Sellisel tuleks võrrelda omavahel erinevaid tööandjate allrühmasid. Kirjeldatud valemis on võimalik 1 töötaja kulu asemel vaadelda ka osakaalu kogukulust.

Sellist analüüsikäiku on võimalik rakendada konkreetsete kohustuste kohta, näiteks riskianalüüsi või juhendamise puhul lihtsustatud nõuete kehtestamisel madalama riskiga töökohtadele, et mõõta soovitud rakendamisega saavutatavat kulude vähenemist. Sama arvutuskäiku on võimalik kasutada summaarsete kulude võrdlemiseks erinevate tööandjate vahel.

Selleks, et tagada, et tuvastatud kulude vähenemine on ka realselt toimunud ega tulene uuringu võimalikust veast, tuleks korduvuuringuga kulude hindamisel koguda ka kvalitatiivset infot kohustuste kaasneva kulu ning selle võimalike muutuste põhjuste kohta.

2.2.2 Teadlikkuse tõstmine regulatsioonist

Läbiviidud uuringust selgus, et tööandjad tunnevad puudust asjakohase ja hästi kättesaadava TTOS nõuete täitmist puudutava info järele ning kulutavad palju aega seaduse nõuetega kurssi viimisele ning nendega kursis hoidmisele. Parema teadlikkuse korral võiksid väiksemad olla riskianalüüsi läbiviimise kulud, potentsiaalselt võiks vähem aega kuluda tööõnnetuste menetlemisele, samuti oleks võimalik vähendada tegevuste erisoodustusega maksustamisest tulenevaid kulusid.

Tööandjate teadlikkuse tõstmisele suunatud tegevuste mõju hindamiseks on erinevaid võimalusi. Kuna teadlikkust muutust võivad mõjutada ka teised tegurid peale rakendatavate meetmete, tuleks nende mõju hindamiseks analüüsida erinevaid aspekte, mis otseselt või kaudselt näitaksid saavutatud kokkuvõtteid.

Alljärgnevalt on vaadeldud eraldi erinevat tüüpi soovitud rakendamise mõju hindamise võimalusi.

2.2.2.1 Asjakohaste juhendmaterjalide kättesaadavuse parandamine

Selleks, et mõõta kulude kokkuvõtteid, mida on saavutatud juhendmaterjalide täiustamisest, oleks otstarbekas võrrelda kvalitatiivseid andmeid ning seadusega kursis hoidmise kulu.

Kvalitatiivuuring

Asjakohaste juhendmaterjalide kättesaadavuse parandamisega seotud kulu kokkuvõtte hindamisel peaks kõige põhilisemaks näitajaks olema tööandjate kvalitatiivuuring, mille raames kogutaks hinnanguid selle kohta, kuidas hindavad tööandjad materjalide kättesaadavust, kas juhendmaterjalide kättesaadavus ja kvaliteet on paranenud pärast konkreetsete meetmete

rakendamist jms. Kuna teadlikkuse tõstmine võib olla seotud väga erinevate aspektidega, annab kvalitatiivuuring tõenäoliselt kõige informatiivseid vastuseid läbiviidavate muudatuste mõju kohta.

Seadusega kursis hoidmise kulu mõõtmine eraldi

Kuigi läbiviidud uuringu eesmärgiks ei olnud eraldi hinnata seadusega kursishoidmise kulu, tasuks selle kohta tulevikus infot koguda, kuna tegemist on olulise näitajaga, mis võimaldab mõista kulude tekkimise põhjuseid ning jälgida nende muutumist rakendatavate meetmete tagajärjel. Seda näitajat oleks võimalik koguda samal põhimõttel nagu läbiviidud uuringus ajakulu ning teenuste ja toodete sisseostmise kulu. Komponendid, mida seadusega kursis hoidmise kulu all analüüsida on näiteks järgmised: seaduse lugemisest tulenev kulu, seadusraamistikuga seotud koolitused, ettevõttesisesed konsultatsioonid.

2.2.2.2 Koolitusprogrammide täiendamine (sh koolituste diferentseerimine)

Koolitusprogrammide diferentseerimise peamiseks eesmärgiks on väiksema riskiga töökohtadega tööandjate kulu vähendamine, mistõttu on selle meetme mõju peamiseks näitajaks koolituste kulu 1 isiku kohta. Seega tasuks pärast muudatuse rakendamist hinnata vastutavate isikute koolitamise kulu 1 vastutava isiku kohta sama näitajaga pärast muudatuse sisseviimist.

Selleks, et tuvastada konkreetse muudatuse mõju ning välistada muid aspekte, nt koolituste kvaliteedi langus, oleks mõistlik koguda koolituste kvaliteedi kohta ka kvalitatiivset infot. Sealhulgas tasuks koguda tööandjate hinnanguid selle kohta, kas täiendatud koolitusprogrammid vastavad paremini nende vajadustele.

2.2.2.3 E-õppe lahenduste rakendamine

E-õppe lahenduste rakendamisel oleks üheks oluliseks näitajaks tööandjate hinnangud selle kohta, kuidas praeguste koolituste asendamine e-õppega mõjutab vastutavate isikute teadmiste omandamise efektiivsust.

Kuna võib eeldada, et e-õppe lahenduste rakendamine võimaldab koolituskuludelt olulist ja otsest kokkuhoidu, tasuks siinkohal võrrelda käesoleva uuringu andmeid korduvuuringu andmetega. Sobilikuks näitajaks võiks olla vastutavate isikute koolituste kogukulu 1 töötaja või 1 vastutava isiku kohta.

Hetkel on koolituskuludeks näiteks koolituse maksumus, sõidukulud, koolitusel viibivate isikute ajakulust tulenev tööjõukulu. E-õppe puhul on võimalikeks kuludeks koolitusel osalevate isikute aeg ja koolituse maksumus (juhul, kui see pole tasuta). Neid kulusid summeerides on võimalik hinnata otsest kokkuhoidu, mis saavutatakse praeguste koolituste asendamisega e-õppe võimalustega.

3. Lisad

Lisa 1 Uuringuga hõlmatud TTOS kohustuste kirjeldus

1. Töötajate teavitamine, juhendamine, välja- ja täiendõpe

1.1. Töötajate teavitamine	Tööandja peab teavitama töötajaid: <ul style="list-style-type: none">▶ töökeskkonna ohuteguritest; (TTOS §13 lg 1 p 6)▶ töökeskkonna riskianalüüsi tulemustest; (TTOS §13 lg 1 p 6)▶ tervisekahjustuste vältimiseks rakendatavatest abinõudest (TTOS §13 lg 1 p 6)▶ kõikidest ettevõttes esinenud ohuolukordadest, mis oleksid võinud lõppeda õnnetusjuhtumiga (TTOS §15 lg 8)
1.2. Töötajate juhendamine	Tööandja on kohustatud koostama ja kinnitama ohutusjuhendid tehtava töö ja kasutatava töövahendi kohta ning andma töötajale juhised keskkonna saastamisest hoidumiseks (TTOS §13 lg 1 p 14) Töötaja juhendamine viiakse läbi kahes etapis: <ul style="list-style-type: none">▶ enne tööle asumist viib töökeskkonnaspetsialist läbi töötaja sissejuhatava juhendamise mille käigus antakse ülevaade ettevõtte töökorraldusest ja sisekorrast;▶ töötaja esmajuhendamise töötamiskohal, kus töötaja hakkab oma tööülesandeid täitma, viib läbi tööandja poolt määratud pädev isik.
1.3. Töötajate välja- ja täiendõpe	Vajadusel toimub töötaja välja- ja täiendõpe ohutute töövõtete omandamiseks , mille viib läbi tööandja poolt määratud pädev isik. Töötervishoiu ja tööohutuselase väljaõppe ja täiendõppe kord on kehtestatud sotsiaalministri määrusega. (RTL 2001, 35, 469)

2. Riskianalüüsi läbiviimine

2.1. Ohutegurite väljaselgitamine ja, vajadusel mõõtmine; terviseriskide hindamine	Ohutegurite väljaselgitamine on riskianalüüsi esimene etapp, mille tulemusena saadakse teada, millised ohud on ettevõttes. Vastavalt vajadusele mõõdetakse ohutegurite parameetrid. Eraldi määrustega on kehtestatud nõuded keemiliste ohutegurite (RT I 2001, 77, 460), elektromagnetväljade (RT I 2002, 15, 83), vibratsiooni (RTI, 27.04.2007, 34, 215), ja müra (RTI, 27.04.2007, 34, 214) mõõtmise korra ja piirnormide kohta. Mõõtmisprotokollid mõõtetulemustega säilitatakse koos riskianalüüsi tulemustega.
2.2. Tegevuskava koostamine	Terviseriskide hindamise tulemuste alusel on tööandja kohustus koostada kirjalik tegevuskava, milles nähakse ette: <ul style="list-style-type: none">▶ ennetustegevused ja abinõud töötajate terviseriski vältimiseks või vähendamiseks;▶ läbiviidavate tegevuste ajakava;▶ tegevuste läbiviijad;▶ vajalikud vahendid. Täiendavad kohustused riskianalüüsi tulemusena vormistatavale tegevuskavale on kõrge ohutasemega ettevõtetel: <ul style="list-style-type: none">▶ plahvatusohtlikes ettevõtetes on koos riskianalüüsiga vajalik vormistada täiendav plahvatusohu dokument; (RTI 2003, 54, 368).▶ Enne ehitustöö alustamist ehitusplatsil koostatakse tööohutuse plaan (Ehitusmäärus § 4 lg 3)▶ enne lammutustöö või asbesti eemaldustöö alustamist peab tööandja koostama kirjaliku töökava. (RTI, 2007, 55, 370)
2.3. Riskianalüüsiga seotud arvestuse pidamine/dokumentide säilitamine	<ul style="list-style-type: none">▶ riskianalüüsi tulemused vormistatakse kirjalikult ja neid säilitatakse 55 aastat.▶ mõõtmisprotokollid mõõtetulemustega säilitatakse koos riskianalüüsi tulemustega.▶ töötajate nimekirjade koostamine ja pidamine<ul style="list-style-type: none">- bioloogiliste ohuteguritega kokkupuutunud - 40.aastat- asbestitöödega kokkupuutunud - 40 aastat- kantserogeenide ja mutageenidega kokkupuutunud - 40 aastat

3. Ennetustegevused

3.1. Töötajate tervisekontroll	Töötajate tervisekontroll viiakse läbi tööajal ja tööandja kulul töötervishoiuarsti poolt. Tervisekontrolli suunamisel võtab tööandja aluseks töökeskkonna riskianalüüsi tulemused ning konsulteerib töökeskkonnaspetsialisti ja töökeskkonnaravolinikuga. Kõik töötajad, kelle tervist võivad tööprotsessi käigus mõjutada töökeskkonna ohutegur või töö laad, peavad käima töötervishoiu arsti juures tervisekontrollis. Tööandja koostab vormikohase nimekirja tervisekontrolli suunatavatest töötajatest. Tööandja säilitab tervisekontrolli otsuseid 10 aastat pärast töötajaga töösuhte lõpetamist.
-----------------------------------	---

	Töötajate tervisekontrolli kord on kehtestatud sotsiaalministri määrusega. (RTL 2003, 56, 816)
3.2. Ühiskaitsevahendite ja ohumärguannete kasutamine	Kaitsevahenditest peaks eelisjärjekorras kasutama ühiskaitsevahendeid (kaitsevõrgud, kaitsepiirded, kaitsebarjäärid, kaitsekilbid jne) ja -meetmeid, mis kaitsevad mitut töötajat korraga. Tööandja peab töötajaid ja töökeskkonnavolinikke teavitama kõigist töö kasutatavatest ohumärguannetest ning andma neile väljaõppe ohumärguande tähenduse ning märgi mõjupiirkonnas kehtivate käitumisreeglite kohta. (RTL 2004, 16, 246)
3.3. Isikukaitsevahendite kasutamine	Isikukaitsevahendeid on vaja kasutada juhul kui õnnetuse või haigestumise ohtu töökohas ei saa vältida ega piirata tehniliste ühiskaitsevahendite või -meetmetega. Isikukaitsevahendid aitavad vältida töökeskkonnast ja töö iseloomust tulenevaid ohtusid (nt. aitab kaitseriietus vältida kokkupuudet tolmu ja materjalidega, kõrvaklapid aitavad vältida liigset müra, kiiver ja liigete kaitseid aitavad vältida vigastusi kukkumisel, hingamiselundite kaitseks on ette nähtud erinevad filtrid või respiraatorid). Tööandja väljastab oma kulul töötajatele isikukaitsevahendid, peab arvestust kaitsevahendite üle ning korraldab regulaarset kontrolli, hooldust ja puhastust. Tööandja määrab isikukaitsevahendi kasutamise korra ja kestuse. Tööandja korraldab töötajale isikukaitsevahendi kasutamise väljaõppe. Töötaja peab hoidma isikukaitsevahendi töökorras ning teatama tööandjale või tema esindajale kõigist isikukaitsevahendi riketest ja puudustest. (RT I 2006, 20, 158)

4. Vastutavad isikud

4.1. Tööinspektsiooni teavitamine vastutavate isikute määramisest	Tööandja on kohustatud kirjalikult teavitama Tööinspektsiooni: <ul style="list-style-type: none"> ▶ määratud töökeskkonnaspetsialistist; (TTOS §16 lg 10) ▶ töökeskkonnanõukogu moodustamisest (liikmete nimed, kontaktandmed, volituste kehtivuse aeg); (TTOS §18 lg 5¹)
4.2. Vastutavate isikute koolitamine väljaspool ettevõtet	Töökeskkonnavolinike ja töökeskkonnanõukogu liikmeid on kohustus koolitada tööandja kulul hiljemalt kahe kuu jooksul arvates nende valimisest või määramisest. Täiendõpe tuleb korraldada juhul, kui töökeskkonnas on toimunud muudatusi, kui õigusaktides on toimunud muudatusi või kui tööinspektor, tööandja või töökeskkonnanõukogu peab seda vajalikuks. (TTOS §17 lg 8; §18 lg 10). Koolitusnõuded on kehtestatud sotsiaalministri määrusega „Töötervishoiu- ja tööohutuse väljaõppe ja täiendõppe kord“ (RTL 2001, 35, 469) <ul style="list-style-type: none"> ▶ Töökeskkonnavolinike ja töökeskkonnanõukogu liikmete välja- ja täiendõppe (TTOS § 17 lg 8 ja § 18 lg 10) ▶ Töökeskkonnaspetsialisti välja- ja täiendõppe (vajadusel) ▶ Esmaabiandjate väljaõppe (TTOS § 13 lg 1 p 8)

5. Tööõnnetused ja kutsehaigestumine

5.1. Tööõnnetuste ja kutsehaigestumistega seotud teavitamise ja registreerimise kohustus	Tööandja registreerib kõik ohtliku olukorrad ettevõttes ning teeb teatavaks töötajatele ja nende esindajatele. Tööandja teatab raskest või surmaga lõppenud tööõnnetusest viivitamata Tööinspektsiooni kohalikule asutusele ning surmaga lõppenud tööõnnetusest ka politseile; (TTOS §22 lg 4) Tööandja registreerib kõik tööõnnetused ja kutsehaigestumised ning teeb sellekohased andmed teatavaks töökeskkonnaspetsialistile, töökeskkonnavolinikule, töötajate usaldusisikule ja töökeskkonnanõukogule. (TTOS §24 lg 3)
5.2. Tööõnnetuse või kutsehaigestumisuhtumi uurimine ja selle alusel raporti koostamine	Tööandja uurib kõiki tööõnnetusi ja kutsehaigusjuhtumeid. Nende uurimisse kaasab ta töökeskkonnavoliniku, tema puudumisel töötajate usaldusisiku. Uurimistulemuste alusel koostab tööandja kirjaliku raporti, mis saadetakse TI-le (TTOS §24 lg-d 1 ja 2) Tööõnnetuse ja kutsehaigestumise uurimise andmeid tuleb säilitada 55 aastat.

Lisa 2 Intervjuu küsimustik

KÜSIMUSTIK TÖÖANDJATELE

Töötervishoiu ja tööohutuse seadusega tööandjatele kaasnevate kulude analüüs

I ÜLDOSA

- 1) Ettevõtte nimi:
- 2) Vastaja nimi ja ametikoht ettevõttes/asutuses/organisatsioonis:
- 3) Tööandja töötajate arv:
- 4) Tegevusala:
- 5) Õiguslik vorm:

II TTOS KOHUSTUSTE AJA- JA RAHAKULU HINDAMINE

1. TEAVITAMINE JA JUHENDAMINE

1.1 Töötajate teavitamine

- töökeskkonna ohuteguritest
- töökeskkonna riskianalüüsi tulemustest
- tervisekahjustuste vältimiseks rakendatavatest abinõudes
- ettevõttes esinenud olukordadest, mis oleksid võinud lõppeda õnnetusjuhtumiga

A. Üldküsimused

Kas teavitamine toimub?

Milliseid tegevusi tehakse?

Mis vormis neid tegevusi tehakse (e-maili teel, koosolekul, jagati laiali paberkandjal)?

--

B. Ajakulu

Tegevuse kirjeldus	tegevuse sagedus (aastas)	seotud isikud	isikute arv grupis	1 isiku ajakulu (h)

C. Muud kulud

Sisseostetavad teenused (kirjeldus)	1 teenuse kulu	sama teenuse ostmise arv (tk/a)	Ostetavad asjad	1 ühiku kulu	sama kauba arv (tk/a)

1.2 Töötajate juhendamine

- Ohutusjuhendite koostamine ja kinnitamine tehtava töö ja kasutatava töövahendi kohta
- Enne tööle asumist töötaja sissejuhatava juhendamise läbiviimine töökeskkonnaspetsialisti poolt (ülevaade töökorraldusest ja sisekorrast)
- Töötaja esmajuhendamine töökohal, kus töötaja hakkab oma tööülesandeid täitma

A. Üldküsimused

Kas juhendamine toimub?

Milliseid tegevusi tehakse?

Mis vormis neid tegevusi tehakse (koolitus, võimaldatakse tutvuda dokumentidega vms)?

--

B. Ajakulu

Tegevuse kirjeldus	tegevuse sagedus (aastas)	seotud isikud	isikute arv grupis	1 isiku ajakulu (h)

C. Muud kulud

Sisseostetavad teenused (kirjeldus)	1 teenuse kulu	sama teenuse ostmise arv (tk/a)	Ostetavad asjad	1 ühiku kulu	sama kauba arv (tk/a)

1.3 Töötajate välja- ja täiendõpe

- Töötajate eriväljaõpe ja täiendõpe ohutute töövõtete omandamiseks

A. Üldküsimused

Kas töötajate välja- ja täiendõpe toimub?

Milliseid tegevusi tehakse?

Mis vormis neid tegevusi tehakse?

--

B. Ajakulu

Tegevuse kirjeldus	tegevuse sagedus (aastas)	seotud isikud	isikute arv grupis	1 isiku ajakulu (h)

C. Muud kulud

Sisseostetavad teenused (kirjeldus)	1 teenuse kulu	sama teenuse ostmise arv (tk/a)	Ostetavad asjad	1 ühiku kulu	sama kauba arv (tk/a)

2. RISKIANALÜÜS

2.1 Ohutegurite väljaselgitamine ja vajadusel mõõtmine; terviseriskide hindamine

- Töökohtade riskianalüüsi läbiviimine/korraldamine

A. Üldküsimused

Kas riskianalüüs läbiviimine toimub?

Milliseid tegevusi tehakse?

Mis vormis neid tegevusi tehakse?

--

B. Ajakulu

Tegevuse kirjeldus	tegevuse sagedus (aastas)	seotud isikud	isikute arv grupis	1 isiku ajakulu (h)

C. Muud kulud

Sisseostetavad teenused (kirjeldus)	1 teenuse kulu	sama teenuse ostmise arv (tk/a)	Ostetavad asjad	1 ühiku kulu	sama kauba arv (tk/a)

2.2 Tegevuskava koostamine

- Kirjaliku tegevuskava koostamine terviseriskide hindamise tulemuste alusel
- Tööohutuse plaani koostamine enne ehitustöö alustamist ehitusplatsil
- Kirjaliku töökava koostamine enne lammutustöö või asbesti eemaldustöö alustamist

A. Üldküsimused

Kas tegevusplaani koostamine toimub?

Milliseid tegevusi tehakse?

Mis vormis neid tegevusi tehakse?

--

B. Ajakulu

Tegevuse kirjeldus	tegevuse sagedus (aastas)	seotud isikud	isikute arv grupis	1 isiku ajakulu (h)

C. Muud kulud

Sisseostetavad teenused (kirjeldus)	1 teenuse kulu	sama teenuse ostmise arv (tk/a)	Ostetavad asjad	1 ühiku kulu	sama kauba arv (tk/a)

2.3 Riskianalüüsiga seotud arvestuse pidamine/ dokumentide säilitamine

- Kirjalikult vormistatud riskianalüüsi tulemuste säilitamine
- Mõõtmisprotokollid mõõtetulemustega säilitamine koos riskianalüüsi tulemustega
- Töötajate nimekirjade koostamine ja pidamine (bioloogiliste ohuteguritega, asbestitöödega kokkupuutunud, kantserogeenide ja mutageenidega kokkupuutunud)

A. Üldküsimused

Kas riskianalüüsi arvestuse pidamine ja dokumentide säilitamine toimub?

Milliseid tegevusi tehakse?

Mis vormis neid tegevusi tehakse (säilitatakse ettevõttes, ostetakse sisse arhiveerimisteenust jms)?

--

B. Ajakulu

Tegevuse kirjeldus	tegevuse sagedus (aastas)	seotud isikud	isikute arv grupis	1 isiku ajakulu (h)

C. Muud kulud

Sisseostetavad teenused (kirjeldus)	1 teenuse kulu	sama teenuse ostmise arv (tk/a)	Ostetavad asjad	1 ühiku kulu	sama kauba arv (tk/a)

3. ENNETUSTEgevused

3.1 Töötajate tervisekontroll

- Vormikohase nimekirja koostamine tervisekontrolli suunatavatest töötajatest
- Töötajate tervisekontrolli läbiviimise korraldamine
- Tervisekontrolli otsuste säilitamine 10 aastat pärast töötajaga töösuhte lõpetamist

A. Üldküsimused

Kas tervisekontroll toimub?

Milliseid tegevusi selleks tehakse?

Mis vormis tegevused toimuvad - st mida tehakse ettevõttes ja mida ostetakse sisse?

--

B. Ajakulu

Tegevuse kirjeldus	tegevuse sagedus (aastas)	seotud isikud	isikute arv grupis	1 isiku ajakulu (h)

C. Muud kulud

Sisseostetavad teenused (kirjeldus)	1 teenuse kulu	sama teenuse ostmise arv (tk/a)	Ostetavad asjad	1 ühiku kulu	sama kauba arv (tk/a)

3.2 Ühiskaitsevahendite ja ohumärguannete kasutamine

- Ühiskaitsevahendite kasutamise korraldamine
- Tööandja poolt töötajate ja töökeskkonnavolinike teavitamine kõigist tööl kasutatavatest ohumärguannetest ja väljaõppe andmine töötajatele ohumärguande tähenduse ja märgi mõjupiirkonnas kehtivate käitumisreeglite kohta

A. Üldküsimused

Kas ühiskaitsevahendeid ja ohumärguandeid kasutatakse?

Milliseid tegevusi tehakse?

Mis vormis neid tegevusi tehakse?

--

B. Ajakulu

Tegevuse kirjeldus	tegevuse sagedus (aastas)	seotud isikud	isikute arv grupis	1 isiku ajakulu (h)

C. Muud kulud

Sisseostetavad teenused (kirjeldus)	1 teenuse kulu	sama teenuse ostmise arv (tk/a)	Ostetavad asjad	1 ühiku kulu	sama kauba arv (tk/a)

3.3 Isikukaitsevahendite kasutamine

- Töötajate isikukaitsevahendite väljastamine
- Kaitsevahendite üle arvestuse pidamine ning regulaarse kontrolli, hoolduse ja puhastuse korraldamine
- Tööandja määrab isikukaitsevahendi kasutamise korra ja kestuse
- Tööandja korraldab töötajale isikukaitsevahendi kasutamise väljaõppe

A. Üldküsimused

Kas isikukaitsevahendeid kasutatakse?

Milliseid tegevusi tehakse?

Mis vormis neid tegevusi tehakse?

--

B. Ajakulu

Tegevuse kirjeldus	tegevuse sagedus (aastas)	seotud isikud	isikute arv grupis	1 isiku ajakulu (h)

C. Muud kulud

Sisseostetavad teenused (kirjeldus)	1 teenuse kulu	sama teenuse ostmise arv (tk/a)	Ostetavad asjad	1 ühiku kulu	sama kauba arv (tk/a)

IV. VASTUTAVAD ISIKUD

4.1 Vastutavate isikute määramine

- Töökeskkonna spetsialisti ametisse määramine
- Töökeskkonnavoliniku (või -volinike) valimine
- Töökeskkonnakoostöö moodustamine

D. Üldküsimused

Kas ja millised vastutavad isikud on määratud?
Milliseid tegevusi nende isikute määramiseks tehakse?
Kuidas tegevus toimub?

--

E. Ajakulu

Tegevuse kirjeldus	tegevuse sagedus (aastas)	seotud isikud	isikute arv grupis	1 isiku ajakulu (h)

F. Muud kulud

Sisseostetavad teenused (kirjeldus)	1 teenuse kulu	sama teenuse ostmise arv (tk/a)	Ostetavad asjad	1 ühiku kulu	sama kauba arv (tk/a)

4.2 Tööinspektori teavitamine vastutavate isikute määramisest

- Tööinspektsiooni kirjalik teavitamine määratud töökeskkonnaspetsialistist
- Tööinspektsiooni kirjalik teavitamine valitud töökeskkonnavolinikest
- Tööinspektsiooni kirjalik teavitamine töökeskkonnanõukogu moodustamisest
- Tööinspektsiooni teavitamine töökeskkonnanõukogu viimase 12 kuu tegevustest

A. Üldküsimused

Kas ja millistest määratud vastutavatest isikutest Tööinspektsiooni teavitatakse?
Kas Tööinspektsiooni teavitatakse töökeskkonnanõukogu viimase 12 kuu tegevustest?
Millises vormis see tegevus toimub (kas elektrooniliselt, viiakse isiklikult kohale?)

--

B. Ajakulu

Tegevuse kirjeldus	tegevuse sagedus (aastas)	seotud isikud	isikute arv grupis	1 isiku ajakulu (h)

C. Muud kulud

Sisseostetavad teenused (kirjeldus)	1 teenuse kulu	sama teenuse ostmise arv (tk/a)	Ostetavad asjad	1 ühiku kulu	sama kauba arv (tk/a)

4.3 Vastutavate isikute koolitamine väljaspool ettevõtet

- Töökeskkonnaspetsialisti välja- ja täiendõpe
- Töökeskkonnavolinike välja- ja täiendõpe
- Töökeskkonna nõukogu liikmete täiendõpe
- Esmaabiandjate väljaõpe ja täiendkoolitus

A. Üldküsimused

Kas määratud vastutavate isikute välja- ja täiendõpe toimub?

Millised isikud õppe läbivad?

Millises vormis õpe toimub?

--

B. Ajakulu

Tegevuse kirjeldus	tegevuse sagedus (aastas)	seotud isikud	isikute arv grupis	1 isiku ajakulu (h)

C. Muud kulud

Sisseostetavad teenused (kirjeldus)	1 teenuse kulu	sama teenuse ostmise arv (tk/a)	Ostetavad asjad	1 ühiku kulu	sama kauba arv (tk/a)

IV. TÖÖÕNNETUS JA KUTSEHAIGESTUMINE

5.1 Tööõnnetuste ja kutsehaigestumistega seotud teavitamine ja registreerimise kohustus

- Kõikide ohtlike olukordade registreerimine ettevõttes ning nende teatavaks tegemine töötajatele ja nende esindajatele
- Tööandja teatab raskest või surmaga lõppenud tööõnnetusest TI-le ning surmaga lõppenud tööõnnetusest ka politseile
- Kõikide tööõnnetuste ja kutsehaigestumiste registreerimine ning sellekohaste andmete teatavaks tegemine töökeskkonnaspetsialistile, töökeskkonnavolinikule, töötajate usaldusisikule ja töökeskkonnanõukogule

A. Üldküsimused

Kas ohtlikud olukorrad/ tööõnnetused/ kutsehaigestumised registreeritakse ja nendest teavitatakse?

Millistest olukordadest ja keda teavitatakse?

Millises vormis registreerimine ja teavitamine toimub?

--

B. Ajakulu

Tegevuse kirjeldus	tegevuse sagedus (aastas)	seotud isikud	isikute arv grupis	1 isiku ajakulu (h)

C. Muud kulud

Sisseostetavad teenused (kirjeldus)	1 teenuse kulu	sama teenuse ostmise arv (tk/a)	Ostetavad asjad	1 ühiku kulu	sama kauba arv (tk/a)

5.2 Tööõnnetuse või kutsehaigestumisjuhtimine uurimine ja selle alusel raporti kirjutamine

- Kõikide tööõnnetuste ja kutsehaigusjuhtumite uurimine ning nende põhjal kirjaliku raporti koostamine
- Raporti saatmine tööinspeksioonile
- Tööõnnetuse ja kutsehaigestumise uurimise andmete säilitamine 55 aastat.

A. Üldküsimumused

Kas tööõnnetusi ja kutsehaigestumisi uuritakse?
Milliseid tegevusi selleks läbi viiakse?

--

B. Ajakulu

Tegevuse kirjeldus	tegevuse sagedus (aastas)	seotud isikud	isikute arv grupis	1 isiku ajakulu (h)

C. Muud kulud

Sisseostetavad teenused (kirjeldus)	1 teenuse kulu	sama teenuse ostmise arv (tk/a)	Ostetavad asjad	1 ühiku kulu	sama kauba arv (tk/a)

Lisa 3 Intervjuu valim

Nr	Õiguslik vorm	Tegevusala	Suurus
1	äri sektor	primaar	keskmine
2	mittetulundussektor	tertsiaar	keskmine
3	avalik sektor	tertsiaar	väike
4	äri sektor	primaar	väike
5	äri sektor	tertsiaar	väike
6	äri sektor	sekundaar	väike
7	äri sektor	tertsiaar	väike
8	äri sektor	sekundaar	keskmine
9	äri sektor	tertsiaar	mikro
10	avalik sektor	tertsiaar	suur
11	mittetulundussektor	tertsiaar	väike
12	äri sektor	sekundaar	keskmine
13	äri sektor	tertsiaar	suur
14	äri sektor	tertsiaar	keskmine
15	äri sektor	tertsiaar	suur
16	äri sektor	sekundaar	keskmine
17	avalik sektor	tertsiaar	väike
18	avalik sektor	tertsiaar	keskmine
19	äri sektor	tertsiaar	keskmine
20	äri sektor	tertsiaar	suur
21	avalik sektor	tertsiaar	keskmine
22	äri sektor	primaar	keskmine
23	äri sektor	primaar	väike
24	äri sektor	sekundaar	väike
25	äri sektor	primaar	väike
26	avalik sektor	tertsiaar	suur
27	äri sektor	sekundaar	väike
28	mittetulundussektor	tertsiaar	suur
29	äri sektor	tertsiaar	suur
30	äri sektor	primaar	väike
31	äri sektor	tertsiaar	väike
32	avalik sektor	tertsiaar	suur
33	avalik sektor	tertsiaar	keskmine
34	avalik sektor	tertsiaar	suur
35	avalik sektor	tertsiaar	keskmine
36	avalik sektor	tertsiaar	keskmine
37	äri sektor	tertsiaar	keskmine
38	äri sektor	sekundaar	suur
39	Avalik sektor	tertsiaar	keskmine
40	äri sektor	tertsiaar	väike
41	avalik sektor	tertsiaar	keskmine
42	avalik sektor	tertsiaar	väike
43	avalik sektor	tertsiaar	väike
44	äri sektor	tertsiaar	väike
45	äri sektor	sekundaar	keskmine
46	äri sektor	sekundaar	keskmine
47	avalik sektor	tertsiaar	suur
48	äri sektor	sekundaar	suur
49	äri sektor	primaar	keskmine